

Flik 10

Befogenheter, rättsskydd och skyldigheter

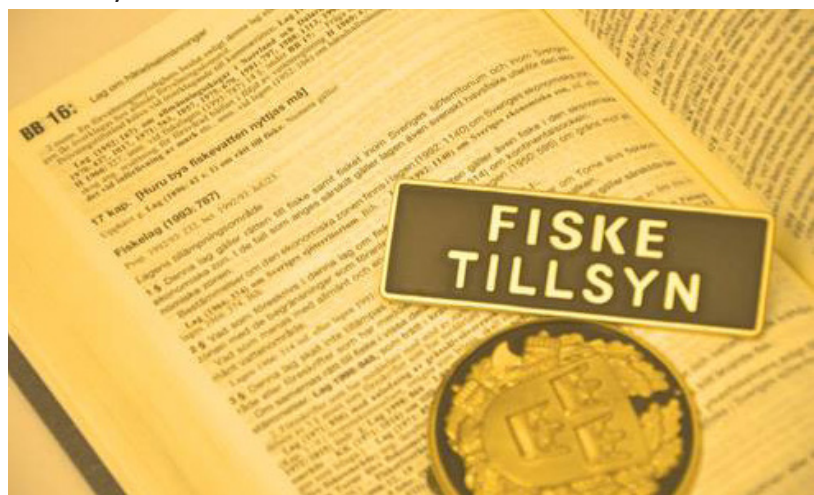
Som fisketillsynsman är det av yttersta vikt att man vet vad man sysslar med. Det gäller att alltid uppträda korrekt, att alltid vara påläst på lagstiftning, fiskeregler och annat som berör fisket. Men det gäller också att kunna hantera människor och att kunna hålla sig lugn i även de mest krävande situationerna. Man ska kunna hantera allt från berusade personer och bråkstakar till hyggligt folk som vill ha tips och råd inför fisket i ett för dem nytt vatten. Man är som fisketillsynsman inte bara någon som ska upprätthålla fiskelagar och fiskeregler, man är även sin uppdragsgivares ansikte utåt. Fisketillsynsmannen är den person som de fiskande möter, de möter aldrig eller sällan fiskevårdsområdesföreningens eller bolagets styrelse.

Grundläggande om fisketillsyn

De regler som ligger till grund för fisketillsynsmannens verksamhet är 34 § fiskelagen samt Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1985:3) om fisketillsynsmän. I första stycket i 34 § fiskelagen står att "För tillsyn över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter meddelade med stöd av lagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utse fisketillsynsmän." Detta Förtydligas i FIFS 1985:3 där det står att "En fisketillsynsman skall inom sitt tjänstgöringsområde utöva tillsyn över efterlevnaden av föreskrifter för fisket och fiskevården i fiskelagen (1993:787), i författningar som har meddelats med stöd av fiskelagen samt i EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken."

Således ingår inte tillsyn av efterlevnaden av en fiskeklubbs, fiskerättsägares eller fiskevårdsområdesförenings egna regler i de lagstadgade uppgifter som en fisketillsynsman har. Dock finns det inget som hindrar att fisketillsynsmannen

även tillsynar detta samtidigt som denne tillsynar fiskelagen och övrig därtill knuten lagstiftning efterlevs. Det kan snarare vara en fördel att den som även tillsynar till exempel en fiskevårdsområdesförenings regler även är utbildad till fisketillsynsman eftersom det ställs snarlika krav

I huvudsak har en fisketillsynsman i uppgift att tillsyna fiskelagstiftningen.

på den som utfärdar kontrollavgift i ett fiskevårdsområde som den som förordnas till tillsynsman. I lag (1981:533) om fiskevårdsområden skrivs att fiskevårdsområdesföreningen bör se till att den som övervakar efterlevnaden av förbud eller villkor som enligt stadgarna eller fiskestämmans

beslut gäller för fisket inom fiskevårdsområdet har de kunskaper som behövs. Detta innebär således att den som svarar för fisketillsynen inte bara går denna utbildning, utan även ajourhåller sin kunskap med ny lagstiftning och nya rättsfall och liknande.

Befogenheter

Eftersom fisketillsynsmannen är av länsstyrelsen förordnad tjänsteman får denna vidta vissa åtgärder som andra inte får. Dessutom så har fisketillsynsmannen vissa ytterligare rättigheter som den som inte är förordnad av länsstyrelsen har.

Allmänt

För att fullgöra sitt uppdrag har fisketillsynsmannen ett antal verktyg i form av befogenheter till sin hjälp. Dessa regleras i 34 § fiskelagen som säger att fisketillsynsmän, befattningshavare hos Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen eller annan myndighet i vars uppgifter det ingår att bevaka efterlevnaden av bestämmelser om fiske har rätt att:

1. få tillträde till fartyg, fordon, områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där fisk och utrustning för fisket förvaras eller hanteras för att där göra de undersökningar och ta de prover som behövs för tillsynen utan att ersättning lämnas,
2. på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen, och
3. få den hjälp som behövs för tillsynen av den som är föremål för åtgärden.

Förutom detta så ska polismyndigheten lämna fisketillsynsman den hjälp som behövs för att denne ska kunna genomföra tillsynen. Detta är nödvändigt eftersom fisketillsynsman inte har rätt att undersöka stängda eller låsta utrymmen såsom byggnader, utrymmen på båtar, bilar eller väskor. Så rätten att få tillträde enligt punkten 1 ovan innebär inte en rätt att ta sig in i dessa utrymmen utan att den som är föremål för tillsynen gett sitt medgivande, utan den innebär bara att den som är föremål för kontrollen saknar rätt att få ersättning när tillsynsmannen tar sig in i dessa lokaler eller områden.

Husrannsakan och tillträde till utrymmen

Fisketillsynsman har inte rätt att själv genomföra husrannsakan. Fisketillsynsman kan fråga om denne får titta i ett slutet utrymme, men denne kan ej begära att få det om den som är föremål för tillsynen vägrar. Om fisketillsynsman vägras tillträde till ett utrymme eller liknande för att företa en enligt 34 § fiskelagen så måste tillsynsmannen begära hjälp av kustbevakningen eller polisen. Det krävs alltså inte att misstanke om brott föreligger för att tillträde skall kunna begäras, utan det kan handla om åtgärder som ingår i den ordinarie fisketillsynen.

Om fisketillsynsmannen misstänker att brott har begåtts och den misstänkte inte medger undersökning av väskor, slutna utrymmen eller liknande så skall polis tillkallas. Polisens möjligheter att genomföra undersökning av sådana utrymmen är betydligt mer omfattande och regleras i 28 § rättegångsbalken.

Husrannsakan i hus, rum eller slutet förvaringsställe får företas av polis om det krävs för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan ha betydelse för utredningen av brottet eller för att förverka utbyte av brottslig verksamhet. För att husrannsakan skall få företas krävs att det föreligger skälig misstanke om brott för vilket det finns fängelse i straffskalan.

Gripande

Fisketillsynsman har inga ytterligare rättigheter, utöver de som envar har, att gripa någon utan det är det så kallade "envarsgripandet" som fisketillsynsmannen kan använda sig av. Detta regleras i rättegångsbalken 24 kap 7 § och stadgar att om den som har begått brott, på vilket fängelse kan följa, påträffas på bar gärning eller flyende fot, får han gripas av envar. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman. Att någon påträffas på bar gärning

innebär, som beskrivits i flik 9, att man måste se denne begå brottet och att någon anträffas på flyende fot innebär, som även det beskrivits i samma flik, att den som förföljer någon som gjort ett brott hela tiden har kontakt med denna. Om fisketillsynsmannen, om så för ett kort ögonblick, tappar kontakten med den som är på flyende fot så får denne ej längre gripa den flyende. Fisketillsynsmannen kan alltså inte gripa någon som inte är tagen på bar gärning eller flyende fot.

Beslag

Enligt 34 § fiskelagen kan fisketillsynsman även ges förordnande att ta egendom i beslag. Denna beslagsrätt innebär att om någon ertappas på bar gärning under pågående brott mot fiskelagen får fisketillsynsman (samt befattningshavare hos Kustbevakningen, havs- och vattenmyndigheten samt länsstyrelsen, i vilkas arbetsuppgifter fisketillsyn ingår) ta fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål i beslag. Dessa ska dock på skäliga grunder kunna antas ha betydelse för utredningen av brottet eller så ska föremålet kunna antas bli föremål för förverkande enligt fiskelagen. Samma befogenheter tillfaller även enskilda fiskerättsägare eller någon som företräder denne om fisket kränker dennes enskilda rätt.

Om beslag av egendom har gjorts så ska den som gjort detta skyndsamt anmäla detta till polis eller åklagare, varvid den som tar emot anmälan ska förfara som om denne själv gjort beslaget. Om innehavare av enskild rätt eller företrädare för denne tar fisk i beslag, få denne behålla fisken utan att anmäla det om beslaget grundar sig på brott mot fiskelagen eller överträdelse av fiskevårdsområdesförenings stadgar eller fiskeregler.

Förverkas fisk som tagits i beslag vid intrång i enskild rätt skall fisken eller det värde som fisken utgör tillfalla fiskerättsägaren.

Rätt att bruka våld

Fisketillsynsmannen har i vissa fall rätt att bruka våld i sin tjänsteutövning. Självklart ska fisketillsynsmannen enbart i undantagsfall bruka våld och våldet måste alltid stå i proportion till nyttan av dess användning i fisketillsynen. Om det väl blir nödvändigt att använda våld så regleras detta i 10 och 29 §§ polislagen (1984:387). Där regleras att fisketillsynsman i likhet med envar, får använda våld, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är

försvarligt. Fisketillsynsman får även använda våld i sin tjänsteutövning om man möts av motstånd då man med laga stöd ska gripa någon. Denna rättighet har envar som gör ett så kallat envarsgripande.

Fisketillsynsman får dessutom använda våld, i den mån andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt när denne skall verkställa ett beslag. Det vill säga, om fisketillsynsmannen ska göra beslag och den som är föremål för åtgärden vägrar att lämna ifrån sig exempelvis ett fiskespö, så kan fisketillsynsmannen begagna sig av ett visst våld för att få tag i fiskespöet.

Fisketillsynsmannens rätt att använda våld är även intimt sammanhängande med nödvärnsrättens bestämmelser.

Det som nödvärnsrätten innebär enligt brottsbalken 24 kap 1 § är att en handling som någon begår i nödvärn endast utgör brott om den är oförsvarlig med hänsyn till angreppets beskaffenhet och det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt. Rätt till nödvärn föreligger enligt Bb 24 kap 1 § mot:

1. Ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,
2. Den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas i anslutning till att ett brott tagits på bar gärning,
3. Den som olovligen trängt in i eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, eller;
4. Den som vägrar lämna bostad efter tillsägelse.

Fisketillsynsmannen kan således även använda det våld som är nödvändigt vid ovanstående fyra punkter. Våldsanvändningen måste dock vara försvarlig och får inte vara grövre än vad som är ytterst nödvändigt för att uppnå någon av de ovanstående fyra punkterna. Om våld används som inte är försvarligt enligt vad som sagts så kan det medföra straffansvar och att medvetet använda mer våld än vad som är försvarligt kan medföra att fisketillsynsmannen gör sig skyldig till misshandel och myndighetsmissbruk.

Blir någon skadad på grund av fisketillsynsmannens våldsanvändning så ska denne se till att den skadade får vård om behov föreligger för detta.

Skyddsvisitation

Om en fisketillsynsman griper någon har denne samma rätt som envar att skyddsvisitera den gripne. Skyddsvisitation innebär inte någon utömande genomsökning av den gripnes tillhörigheter och ska inte blandas ihop med kroppsvisitation, utan syftet med denna regleras i polislagens (1984:387) 19 och 29 §§. Där står att om någon frihetsberövar (griper) någon så har denne rätt att visitera den gripne i den ut-

Förstärkt rättsskydd

Fisketillsynsman räknas som tjänsteman och för sådana finns det ett antal paragrafer i lagstiftningen som ska verka som skydd för denne. Bland annat ger det högre straffvärde att bruka våld eller hot mot fisketillsynsman än mot andra och det ger även högre straffvärde om någon åsamlar fisketillsynsman annan skada, exempelvis på egendom.

Hot och våld mot tjänsteman

Av länsstyrelsen förordnad fisketillsynsman betraktas i lagens mening som tjänsteman och har därigenom det förstärkta rättsskydd som gäller för sådana. Därigenom gör sig den som brukar våld mot en fisketillsynsman skyldig till våld mot tjänsteman. Samma sak gäller om någon hotar en fisketillsynsman så gör denne sig skyldig till hot mot tjänsteman. Hot och våld mot tjänsteman regleras i brottsbalkens (1962:700) 17 kap 1 §.

Hot eller våld mot tjänsteman innebär att någon hotar eller använder våld mot en fisketillsynsman för att tvinga denna till åtgärd eller för att hindra denne från åtgärd. Hot eller våld mot tjänsteman kan även vara att hämnas för åtgärd som fisketillsynsmannen genomfört i tjänsten eller att någon förgriper sig på någon för det den tidigare gjort i tjänsten. För denna typ av brott kan den som döms dömas till fyra års fängelse, eller om brottet är ringa, sex månaders fängelse eller böter.

Förgripelse mot tjänsteman

Om någon försöker hindra någon i sin tjänsteutövning, hämnas för detsamma eller på något sätt gör något som medför lidande eller

sträckning som är nödvändig för att kunna ta om hand vapen eller andra farliga föremål samt för att kunna fastställa identiteten på denne. Huvudsyftet med skyddsvisitationen ska alltså vara att undanröja det som kan utgöra fara för både fisketillsynsmannen och den gripne.

Kroppsvisitation får inte genomföras av annan än polisman. Detta gäller även om den gripne ger sitt samtycke till kroppsvisitering eller till och med begär att sådan skall genomföras.

skada eller annan olägenhet för tjänstemannen utöver vad som kan klassas som hot eller våld mot tjänsteman gör denne sig skyldig till förgripelse mot tjänsteman. Förgripelse mot tjänsteman regleras i brottsbalken 17 kap 2 § är ett brott som kan ge fängelse i sex månader eller böter om inte brottet anses som grovt varvid fängelse i upp till fyra år kan följa.

Att hämnas på en fisketillsynsman räknas som förgripelse mot tjänsteman.

Våldsamt motstånd

I Brottsbalkens (Brb) 17 kap 4 § regleras våldsamt motstånd. Med detta avses att någon sätter sig till motvärn eller på annat sätt brukar våld mot någon i dess myndighetsutövning, på annat sätt än vad som sagts tidigare om hot och våld mot tjänsteman samt förgripelse mot tjänsteman.

Våldsamt motstånd kan exempelvis uppkomma då någon sätter sig till motvärn mot ett gripande eller ett beslag.

Påföljden för våldsamt motstånd är böter eller fängelse i högst sex månader.

Skyddsvisitation

Skyddsvisitation innebär enbart att man får söka igenom en gripens persons egendom i så måtto att man kan avlägsna föremål som kan vara farliga för fisketillsynsmannen, polisen, annan eller den gripne själv. Det handlar således om att plocka bort knivar, saxar och annat som kan användas som vapen. Det kan även handla om sprutor och annat för det fall att den gripne är narkoman eller liknande.

Man får således genomsöka personens kläder efter sådant som kan användas som vapen eller på annat sätt åsamka skada. Detta görs genom att man känner utanpå fickor och kläder i första hand och hittar man då något misstänkt kan man titta i fickan för att avlägsna föremålet.

Man får INTE genomsöka den gripnes tillhörigheter utöver vad som är skäligt för att säkerställa att vapen och annat som den gripne kan skada sig och andra med. Man får alltså inte genomsöka ryggsäckar eller liknande som den gripne inte har tillgång till.

Skyldigheter

Fisketillsynsmannen har inte bara rättigheter, utan även skyldigheter. Som förordnad fisketillsynsman är man som tidigare sagst även att anse som tjänsteman och med detta följer givetvis högt ställda krav på opartiskhet och att man ska behandla de man ingriper mot med respekt och diskretion. Här efter följer några av de skyldigheter man har som fisketillsynsman.

Klargjord ställning

Som fisketillsynsman så måste man bära sina tjänstetecken synligt eller så ska man klargöra sin ställning som fisketillsynsman på annat sätt. Detta eftersom det är viktigt att de man ingriper mot ska veta vem man är och att man är att betrakta som tjänstgörande tjänsteman. Inte minst är det viktigt när det handlar om det förstärkta rättskyddet att man klargjort sin ställning.

Man ska även som fisketillsynsman medföra sitt förordnande och giltig legitimation. Denna ska på begäran visas upp för den som man bedriver tillsyn mot.

Tystnadsplikt

Då fisketillsynsmannens uppdrag är offentli-

grättsligt och denne är att betrakta som tjänsteman så kan i vissa fall uppgifter som denne får reda på omfattas av offentlighets- och sekretesslagens (2009:400) bestämmelser. Direkt så kan det handla om att någon är misstänkt för brott eller liknande. Att bryta sekretessen kan medföra att fisketillsynsmannen gör sig skyldig till brott och kan därmed straffas för detta. Exakt vad som är brottsligt att röja går att ta reda på, men genom normalt sunt förnuft så ska detta inte vara ett problem. Som fisketillsynsman ska man inte röja uppgifter som man får från polisen om någon enskild. Man ska heller inte röja uppgifter om någon enskild. Till exempel någon som man bedrivit tillsyn mot. De enda som har med dessa uppgifter att göra är polismyndigheten och uppdragsgivaren (kansliga uppgifter från polisen bör inte heller delges uppdragsgivaren).

Som tillsynsman ska man således inte berätta för utomstående sådant som kan vara känsligt för utomstående. Det kan till exempel handla om att man inte berättar för utomstående vilka man bedrivit tillsyn mot och vilka rättsliga åtgärder man vidtagit mot dem.

Tjänstetecknen består av emblemet (den runda) och funktionsbeteckningen (med texten "FISKETILLSYN").

Förordnande

För att bli fisketillsynsman krävs det att man har fyllt 18 år och att man är lämplig för uppgiften. Som grund för bedömningen av lämplighet bedöms den sökandes laglydighet genom utdrag ur polisens belastnings- och misstankeregister. Förutom detta ska den sökande ha god insikt i fiskefrågor och gällande lagstiftning, vilket framförallt förvärvats genom att den sökande genomgått utbildning i fisketillsyn. Dessutom kan övriga omständigheter spela roll. Den myndighet som har till uppgift att bedöma detta och därmed också att förordnas fisketillsynsmän är länsstyrelserna.

En fisketillsynsman förordnas i det län där denne är skriven. Så en fisketillsynsman förordnas av länsstyrelsen i sitt hemlän även om tillsynen ska bedrivas i ett annat län. Länsstyrelserna rådgör

dock med varandra innan någon förordnas till fisketillsynsman i ett annat län än sitt hemlän. Förordnandet som fisketillsynsman avser viss tid, som längst tre år och löper vanligtvis ut vid hel- eller halvårsskiftet.

Ett förordnande kan dras tillbaka om fisketillsynsmannen missköter sina plikter och en fisketillsynsman kan även komma att avstängas från sin tjänsteutövning under utredningstiden tills beslut är fattat om fisketillsynsmannens förordnande ska dras tillbaka eller inte.

För att få rätt blankett för att ansöka om förordnande och för att få svar på de frågor man har kring förordnande till fisketillsynsman bör man kontakta länsstyrelsen i det län där man är folkbokförd.

Att tänka på

- Skyddsvisitation innebär inte att man får gå igenom den gripnes personliga tillhörigheter, utan det innebär enbart att man får söka efter och avlägsna farliga föremål som kan utgöra en fara för den gripne, fisketillsynsmannen eller annan, till exempel polisen.
- Man får enbart gripa någon om denne gjort sig skyldig till brott varpå fängelse kan följa.
- Det är oftast bättre att backa och tillkalla polis om någon blir aggressiv än att själv göra ingripanden. Polisen har speciell träning och det är sällan värt att riskera hälsa och i värsta fall liv för att beivra fiskebrott.
- Våld är aldrig en lösning, bara en nödlösning som får användas i yttersta nödfall och då enbart i självförsvar för att freda sig själv, andra eller egendom.
- Att inte bedriva fisketillsynen på ett professionellt sätt kan medföra att man förlorar förordnandet.
- Man får inte använda vapen (inklusive batong) och handbojor som fisketillsynsman.
- Som fisketillsynsman ska man vara diskret och inte prata med obehöriga om uppgifter som rör enskilda, t.ex. vem eller vilka man gjort ingripanden mot.
- Man ska alltid ha tjänstetecknen synliga och förordnande och legitimationshandling med.